

Vergaderjaar 1984–1985

18961

Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs met betrekking tot het onderwijs in de taal van het land van oorsprong aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond

Nr. 5

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 23 augustus 1985

Uit het voorlopig verslag hebben de ondergetekenden kunnen constateren dat het onderhavige wetsvoorstel in grote lijnen de instemming had van de leden van de fracties van de P.v.d.A., het C.D.A., D'66 en de P.S.P. De leden van de fractie van de V.V.D. hadden wel met belangstelling van dit wetsvoorstel kennis genomen, maar vroegen zich onder andere af of de desbetreffende leerlingen, gezien de achterstand die velen van hen in het onderwijs hebben, niet meer gebaat zijn bij een betere beheersing van de Nederlandse taal. De leden van de fractie van de C.P.N. hadden in het wetsvoorstel aanleiding tot vragen en opmerkingen gevonden.

Heeft de strekking van dit voorstel de instemming van de meerderheid van de hiervoor genoemde fracties, inhoudelijk heeft het, mede ook in relatie met de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» (kamerstukken II 1984/85, 18792, nr. 2), ook deze fracties aanleiding tot vragen en opmerkingen gegeven. Bij de beantwoording daarvan zal omwille van de overzichtelijkheid worden uitgegaan van de navolgende rubricering:

- I. Doelstelling onderwijs eigen taal;
- II. Relatie onderwijs eigen taal – intercultureel onderwijs;
- III. Taal van het land van oorsprong; doelgroepen;
- IV. Tijdelijk dan wel blijvend karakter van het onderwijs eigen taal;
- V. E.E.G.-richtlijnen; verdragen;
- VI. Kwaliteit van het onderwijs eigen taal;
- VII. Eigen taal als examenvak;
- VIII. Onderwijskundige aspecten;
- IX. Buitenlandse leerkrachten; werving, bevoegdheden, (na)scholing, rechtspositie;
- X. Kosten van het onderwijs eigen taal.

I. Doelstelling onderwijs eigen taal

De leden van de P.v.d.A.-fractie konden zich verenigen met de keuze voor een sterk accent op het onderwijs in de eigen taal, doch zij achtten het van belang dat, in weerwil van de heersende traditie in het voortgezet onderwijs, de intentie bestaat om cultuuronderwijs aan het taalonderwijs te koppelen. Daarom zagen zij ook de reeds in het nader rapport naar aanleiding van het advies van de Raad van State over het onderhavige wetsvoorstel aangekondigde voorstellen van de S.L.O. ten behoeve van de voor dit onderwijs te gebruiken (model-)leerplannen en leermiddelen met belangstelling tegemoet.

De leden van de C.D.A.-fractie constateerden dat de omschrijving van het vak eigen taal in de voorgestelde wetstekst overeenkomt met datgene wat men ook zou kunnen verwachten van omschrijvingen van vakken als Frans of Russisch en er dus is gekozen voor een taaldoelstelling, inclusief de daaraan onlosmakelijk verbonden cultuuraspecten. Toch wilden zij nadrukkelijk aandacht vragen voor het advies van de ARVO-I om naast het taalvak Turks, Arabisch, Spaans, enz. een vak onderwijs in eigen taal en cultuur (O.E.T.C.) op te nemen, dat door alle leerlingen van etnische minderheden kan worden gevolgd.

Voorts verwezen deze leden naar de schriftelijke inbreng Intercultureel Onderwijs, waarin zij stelden dat onderwijs in eigen taal en cultuur voor leerlingen uit culturele minderheden een voorwaarde is om zinvol deel te kunnen nemen aan intercultureel onderwijs.

Zoals de leden van de P.v.d.A.-fractie en C.D.A.-fractie reeds onderkenden, dienen doelstellingen en inhoud van eigen taalvakken als Arabisch en Turks ten behoeve van respectievelijk Marokkaanse en Turkse leerlingen in Nederland, nauw verweven te zijn met de onderscheiden eigen culturen. Dit klemt te meer waar de betrokken leerlingen thuis die eigen cultuur beleven. Voor hen heeft de eigen cultuur een speciale betekenis. Om die reden is dit culturele aspect hier inderdaad veel belangrijker dan dit het geval is bij andere taalvakken en zal ook bij het onderwijs in de eigen taal tot uitdrukking moeten worden gebracht.

Anderzijds is het zo dat de vakaanduiding «taal en cultuur» een gelijkwaardigheid van de beide componenten van dit onderwijs zou suggereren die er niet is. Uitgaande van een taalonderwijs als evenomschreven, is er naar het oordeel van ondergetekenden geen aanleiding om daarnaast nog een apart vak «O.E.T.C.» in de desbetreffende inrichtingsbesluiten op te nemen. Hiermee wordt dan tevens voorkomen dat aan het toch reeds grote aantal vakken in die besluiten wederom een vak wordt toegevoegd. In deze memorie van antwoord wordt derhalve het begrip «eigen taal» gehanteerd in de vorenomschreven zin.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen zich voorts af op welke wijze vorm en inhoud zal worden gegeven aan de culturele elementen, die behoren bij de cultuur van het land van oorsprong van leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. Zij dachten daarbij met name aan de leerplan- en leermiddelenontwikkeling, de opleiding van buitenlandse leerkrachten, de ondersteuningsactiviteiten en de voorlichting aan zowel de ouders van de desbetreffende leerlingen als aan het Nederlands onderwijs. Deze leden bepleitten om met name ter zake van de leerplan- en leermiddelenontwikkeling ook vertegenwoordigers van de betrokken minderheidsgroepen daarbij te betrekken.

De S.L.O., de V.S.L.P.C., e.a. zijn verzocht om in hun ontwikkelingsactiviteiten tevens vorm en inhoud te geven aan deze culturele elementen (men denke in dit verband aan het project bicultureel onderwijs Molukkers). Bij de beoordeling van het verzoek om bekostiging van projecten en plannen voor leermiddelenontwikkeling, lerarenopleiding, e.d., heeft de aanwezigheid van met name deze elementen bijzondere aandacht.

Om te waarborgen dat de culturele aspecten bij de leerplan- en leermiddelenontwikkeling die aandacht krijgen die zij behoeven, worden bij dit ontwikkelingswerk ook deskundigen uit de desbetreffende minderheidsgroepen betrokken.

De leden van de V.V.D.-fractie wensten te vernemen wat precies het doel is van het onderwijs in de eigen taal en cultuur voor groepen van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Gezien de achterstand die veel leerlingen, behorende tot groepen van etnische minderheden, in het onderwijs hebben vroegen deze leden zich af of niet met veel groter voortvarendheid moet worden gewerkt aan een betere beheersing van de Nederlandse taal.

Dit zou de positie van leerlingen uit de culturele minderheidsgroepen in het voortgezet onderwijs versterken. Immers, de maatschappelijke

weerbaarheid van deze leerlingen zou hiermee gediend zijn alsook hun perspectief op een goede arbeidsmarktpositie, die in Nederland toch vooral door gedegen scholing verworven moet worden. In dat verband rees ook de vraag in hoeverre het onderwijs in eigen taal en cultuur in het voortgezet onderwijs bijdraagt aan een betere beheersing van het Nederlands. Blijkens het door de leden van de C.D.A.-fractie reeds aangehaalde advies van de ARVO-I heeft dit onderwijs in het voortgezet onderwijs een tweeledig doel, t.w.:

- a. het doorgeven van en het verschaffen van toegang tot het eigen culturele erfgoed, respectievelijk de eigen cultuur-situatie, en
- b. het bevorderen van cultuur-, groeps- en zelfbewustzijn.

De aldus omschreven doelstelling van dit onderwijs kunnen de ondergetekenden onderschrijven.

Overigens brengt het openen van de mogelijkheid dat onderwijs in eigen taal kan worden gevolgd, niet met zich dat deswege minder voortvarend zal worden gewerkt aan verbetering van de beheersing van het Nederlands. Het beleid ter zake van het onderwijs aan culturele minderheden in het voortgezet onderwijs is in toenemende mate gericht op het bevorderen van Nederlands als tweede taal voor de desbetreffende doelgroepen. Gewezen mag bij voorbeeld worden op de activiteiten ter zake van de Stichting Opleiding Leraren in Utrecht samen met de Stichting Vrije Leergangen/Vrije Universiteit. Het belang dat aan deze aangelegenheid wordt toegekend moge voorts blijken uit in totaal 9 hierop gerichte projecten die door het Rijk worden bekostigd. De vraag in hoeverre kwalitatief goed onderwijs in eigen taal in het voortgezet onderwijs daadwerkelijk bij draagt aan een betere beheersing van het Nederlands zal pas kunnen worden beantwoord aan de hand van onderzoek naar de ervaringen met dit onderwijs gedurende aan aantal jaren.

De leden van de fractie van D'66 echter waren van mening dat een goede kennis van de eigen taal het aanleren van een tweede taal, in dit geval het Nederlands, zal vergemakkelijken en de ontwikkeling van de eigen identiteit zal bevorderen. Het was deze leden overigens opgevallen, dat op bladzijde 3 van de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» voor hoofdlijnen en uitgangspunten wordt verwezen naar de notitie «Onderwijs in de Eigen Taal en Cultuur» (kamerstukken II 1983/84, 16 825, nr. 5), maar in afwijking van laatstgenoemde notitie in eerstgenoemde notitie is gekozen voor uitsluitend onderwijs in de eigen taal. In aanmerking genomen dat reeds in het beleidsplan «Culturele Minderheden in het Onderwijs» (Kamerstukken II 1980/81, 16 825, nr. 2) het belang van het onderwijs in eigen taal en cultuur – ook in het voortgezet onderwijs – werd onderstreept, wilden deze leden graag vernemen waarom toch voor onderwijs in de eigen taal is gekozen.

De notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» bevat een nadere uitwerking voor het voortgezet onderwijs van de notitie «Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur», zoals is toegezegd bij de behandeling van laatstgenoemde notitie. Met betrekking tot de daarin vervatte keuze voor uitsluitend onderwijs in de eigen taal, moge uit het hiervoor gegeven antwoord aan de leden van de P.v.d.A.-fractie en C.D.A.-fractie ter zake van de taakdoelstelling blijken dat ondergetekenden erkennen dat er een duidelijke relatie bestaat tussen eigen taal en eigen cultuur. Voor de beantwoording van de opmerkingen van deze leden omtrent de nauw met het onderwijs in de eigen taal verweven culturele aspecten moge daarom eveneens worden verwezen naar hetgeen daaromtrent de leden van de P.v.d.A.-fractie en C.D.A.-fractie is geantwoord.

De leden van de P.S.P.-fractie hadden ook geconstateerd dat voor het voortgezet onderwijs gekozen is voor onderwijs in de eigen taal. Zij

betreunden dit. Deze beperking is naar hun mening in strijd met de uitgangspunten zoals die in de notitie «Onderwijs in de Eigen Taal en Cultuur» zijn verwoord. Zij doelden daarbij in het bijzonder op de functie die het onderwijs in eigen taal en cultuur heeft ter zake van het versterken van de eigen identiteit van leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. Deze leden meenden dat juist in het voortgezet onderwijs deze leerlingen, gezien de leeftijdsgroep waartoe zij behoren, zeer sterk bezig zijn met de eigen identiteit.

Ten antwoord op de opmerkingen van de leden van de P.S.P.-fractie zij eveneens verwezen naar het antwoord aan de leden van de P.v.d.A.-fractie en C.D.A.-fractie inzake de culturele aspecten van het onderwijs in de taal van het land van oorsprong.

Voor zover de door de leden van de C.P.N.-fractie geuite bezwaren betrekking hebben op de culturele aspecten van het onderwijs in de eigen taal zij eveneens verwezen naar de beantwoording van de op deze aspecten betrekking hebbende opmerkingen van de leden van de P.v.d.A.- en C.D.A.-fracties.

Voorts informeerden de leden van de C.P.N.-fractie welke de verschillen zijn tussen het onderwijs eigen taal en cultuur in het basisonderwijs en het onderwijs in de eigen taal in het voortgezet onderwijs alsook welke consequenties daaruit voortvloeien voor het lesprogramma en voor de positie van de buitenlandse leerkrachten.

Niet alleen ligt in het voortgezet onderwijs in het onderwijs in de eigen taal het accent meer op de taal, zoals hiervoor met betrekking tot de doelstelling van dit onderwijs is betoogd naar aanleiding van opmerkingen van leden van de C.D.A.-fractie, maar krijgt het vak «eigen taal» ook een status die gelijkwaardig is aan de andere talen in het voortgezet onderwijs. Dit laatste houdt bijvoorbeeld in dat ook eindexamen kan worden afgelegd in de eigen taal. De positie van de buitenlandse leerkracht is dientengevolge ook gelijkwaardig aan die van de overige leerkrachten.

II. Relatie onderwijs eigen taal – intercultureel onderwijs

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen of de kans niet groot moet worden geacht dat de cultuurcomponent van het onderwijs in de eigen taal onvoldoende tot zijn recht zal komen, gezien de omstandigheid dat dit onderwijs moet worden gegeven binnen de mogelijkheden van de onderscheiden lessentabellen en niet is gekozen voor een afzonderlijke bekostiging, analoog aan de formatieregeling in het basisonderwijs. De vraag rijst hoe dan de relatie is van het vak eigen taal en de bredere doelstelling van het intercultureel onderwijs, dat toch voor alle leerlingen is bedoeld.

De constatering dat niet is gekozen voor een bekostigingsregeling analoog aan de formatieregeling in het basisonderwijs is juist. De uit de inrichtingsbesluiten voortvloeiende bekostiging van het onderwijs leent zich daar niet toe. Dit houdt echter niet in dat er geen maatregelen zullen worden genomen. Met ingang van 1 augustus 1986 zal een nieuwe faciliteitenregeling toepassing krijgen. Deze faciliteiten zijn bedoeld voor de extra zorg die leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond in het voortgezet onderwijs behoeven. Een van de objecten van extra zorg vormt het onderwijs in de eigen taal en zal dientengevolge in aanmerking komen voor faciliteiten. Hiermee wordt tevens bevordering van dit onderwijs beoogd.

De relatie van het onderwijs in de eigen taal en het intercultureel onderwijs zal nader aan de orde komen in de vervolgnotitie Intercultureel Onderwijs die deze Kamer is toegezegd en die naar verwachting in het najaar zal worden aangeboden.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen voorts of niet aangenomen mag worden dat op scholen waar onderwijs in eigen taal wordt ingevoerd een groot «aanzuig-effect» zal optreden, hetgeen tot een verhoogde concentratie van buitenlandse leerlingen zal leiden. Een ontwikkeling die, gelet op het

onderwijsvoorrrangsbeleid en het beleid ter zake van het intercultureel onderwijs, juist wordt afgewezen.

Hieromtrent moge worden verwezen naar de notitie «Eigen taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO», paragraaf 1.3. Daarin zijn de mogelijkheden opgenomen, waardoor ook aan kleine aantallen leerlingen door middel van speciale groepsvorming vanuit twee of meer scholen onderwijs in de eigen taal kan worden gegeven. Een verhoogde concentratie van leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond kan daardoor worden voorkomen.

De leden van de fractie van D'66 informeerden of het in de bedoeling ligt om ter zake van een herziening van de systematiek van de W.V.O. tevens een uitdrukkelijke koppeling aan te brengen tussen het onderwijs in de eigen taal en het intercultureel onderwijs.

Dit ligt niet in de bedoeling. De relatie tussen de beide vormen van onderwijs zal, zoals hiervoor ook de leden van de C.D.A.-fractie is geantwoord, in een vervolgnotitie Intercultureel Onderwijs nader aan de orde komen.

III. Taal van het land van oorsprong; doelgroepen

Met betrekking tot de inhoud van het onderwijs in de eigen taal merkten de leden van de P.v.d.A.-fractie op, dat nog steeds geen bevredigend antwoord is ontvangen ter zake van het van verschillende zijden gesignaleerde verschil tussen de «eigen taal» van de leerlingen en de officieel erkende taal van het land van oorsprong. Zij herinnerden er aan dat reeds bij de behandeling van het voorstel tot wijziging van de Lager-onderwijswet 1920 met betrekking tot onderwijs aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond (Kamerstukken 1982/83, 17 659) is geweest op een mogelijke discrepantie tussen beide taalbegrippen. Deze leden meenden dat de Onderwijsraad in zijn advies over het onderhavige wetsvoorstel een waardevolle suggestie heeft gedaan toen hij in overweging gaf te doen onderzoeken of er aanzienlijke groepen leerlingen zijn voor wie de eigen taal niet samenvalt met de officiële landstaal, mede ook omdat in het voormalige gewoon lager onderwijs en in het huidige basisonderwijs ten behoeve van Molukse leerlingen, Aramees-Turkse leerlingen en van leerlingen afkomstig uit Hong-Kong afgeweken kon worden van de officiële landstaal. Met de Raad van State zijn deze leden van mening dat het door de Onderwijsraad bedoelde onderzoek zou moeten worden verricht. De daaruit verkregen gegevens zouden aanwijzingen kunnen opleveren op grond waarvan kan worden gezien of er aanleiding is dat op bepaalde scholen voor enige groep van leerlingen de eigen taal dan wel de officiële taal van het land van oorsprong zou moeten worden gegeven.

De suggestie van de Onderwijsraad is andermaal in beraad genomen. Dit heeft er toe geleid dat het door de Raad bedoelde onderzoek zal worden verricht.

De leden van de C.D.A.-fractie hadden uit het nader rapport naar aanleiding van het advies van de Raad van State over het voorliggende wetsvoorstel gelezen dat de taaluitzonderingen in het basisonderwijs – zoals het Moluks-Maleis en het Aramees – ook als taaluitzonderingen zullen worden erkend in het voortgezet onderwijs. Met betrekking tot het Aramees vroegen deze leden zich af of voor dit onderwijs leerkrachten worden geworven in Turkije. Voorts wilden zij vernemen of er in Nederland leermiddelen ten behoeve van het Aramees worden ontwikkeld.

De constatering dat de evengenoemde taaluitzonderingen ook in het voortgezet onderwijs zullen worden erkend is juist. De vragen met betrekking tot de werving van leerkrachten ten behoeve van het onderwijs in de Aramese taal en tot de ontwikkeling van leermiddelen ten behoeve van dit onderwijs worden beantwoord bij de beantwoording van de vragen en

opmerkingen die de leden van een aantal fracties hebben gesteld met betrekking tot onderscheidenlijk de buitenlandse leerkrachten en de onderwijskundige aspecten van het onderwijs in de eigen taal.

De leden van de V.V.D.-fractie zouden graag een omschrijving van het begrip «officiële taal» ontvangen. Evenals de leden van de P.v.d.A.-fractie wezen zij er op dat in veel landen, waarin groepen van culturele minderheden hun oorsprong hebben, er een grote afstand bestaat tot en verschil is in taal en taalgebruik ten opzichte van de als «officiële» taal bekend staande taal. Ook wilden deze leden graag vernemen hoe ruim of hoe eng, cultureel en in de tijd gezien, het begrip «het land van oorsprong» wordt geïnterpreteerd.

Zoals hiervoor de leden van de P.v.d.A.-fractie is geantwoord, zal het door de Onderwijsraad bedoelde onderzoek worden verricht. In afwachting van de resultaten van dit onderzoek lijkt het niet zinvol om thans daarop vooruit te lopen. De opmerkingen en vragen van de leden van de V.V.D.-fractie zullen immers pas kunnen worden beantwoord aan de hand van die resultaten.

Vervolgens gaven deze leden te kennen, dat niet geheel duidelijk is voor welke bevolkingsgroepen het onderwijs in de eigen taal is bedoeld. Zij vroegen of alle groepen van etnische minderheden zijn bedoeld of binnen deze groepen een selectie wordt gemaakt.

Om welke groepen van leerlingen het uiteindelijk zal gaan zal pas kunnen worden bepaald aan de hand van de gegevens uit het hiervoor reeds eerder genoemde onderzoek. Tot dat tijdstip zal in het voortgezet onderwijs worden aangesloten bij de regeling, vervat in het Besluit leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond WBO (Stb. 1985, 197). Tenslotte *wensten deze leden te vernemen aan de hand van welke exacte criteria* – naast die van de getallen – besloten wordt tot onderwijs in de eigen taal.

Ten antwoord op deze vraag zij gewezen op de tekst van artikel 12a van het wetsvoorstel en de toelichting bij dat artikel. Het bevoegd gezag van de desbetreffende school kan besluiten dat onderwijs in de taal van het land van oorsprong van de bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen groepen van leerlingen zal worden gegeven. Aangezien het hier een bevoegdheid van het bevoegd gezag van een school betreft is het niet wel mogelijk exacte criteria aan te leggen. Echter, zoals ook reeds in het nader rapport naar aanleiding van het advies van de Raad van State inzake de hiervoor bedoelde wijziging van de Lager-Onderwijswet 1920 is gesteld, behoeft het niet uitsluitend een beslissing van het bevoegd gezag te zijn. Immers, via de medezeggenschapsraad onderwijs kan besluitvorming en overleg met alle bij het onderwijs aan de school betrokkenen plaatshebben.

Ook de leden van de fractie van D'66 betwijfelden of het zin heeft, gezien in het licht van de doelstelling van het onderwijs in de eigen taal, een leerling die de Berbertaal spreekt de Arabische taal te leren. Naar hun mening zou een onderzoek naar de aantallen leerlingen uit diverse taalgebieden – niet zijnde gebieden waar de officiële taal van het land van oorsprong wordt gesproken – in grote concentratiegebieden zeer relevant zijn.

Voor de reactie op de opmerkingen van deze leden zij verwezen naar de *toezegging aan de leden van de P.v.d.A.-fractie om ter zake een onderzoek te doen verrichten.*

Voor de beantwoording van de vraag van de leden van de P.S.P.-fractie met betrekking tot de doelgroepen waarvoor het onderwijs in de eigen taal is bestemd, zij verwezen naar hetgeen ter zake de leden van de C.D.A.-fractie is geantwoord.

De vraag van deze leden of ook in het voortgezet onderwijs de Surinaamse en Antilliaanse jongeren van onderwijs in de eigen taal en cultuur uitgesloten worden, luidt derhalve bevestigend. Voor zover deze jongeren zich in een

onderwijsachterstandspositie bevinden, wordt in het kader van het onderwijsvoorrangsbeleid aandacht aan die achterstand besteed.

De leden van de C.P.N.-fractie informeerden of voor Chinezen en Pakistani, indien zij als doelgroep worden erkend, ook onderwijs in de eigen taal zal worden ontwikkeld.

Deze vraag kan in bevestigende zin worden beantwoord, indien de uitkomsten van meerbedoeld onderzoek daartoe aanleiding geven.

IV. Tijdelijk dan wel blijvend karakter van het onderwijs eigen taal

De leden van de P.S.P.-fractie vroegen wat op bladzijde 5 van de notitie «Eigen taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» wordt bedoeld met de opmerking dat het niet onwaarschijnlijk is dat het karakter van het onderwijs in de eigen taal zal veranderen in de richting van het onderwijs in de vreemde talen, indien de doelgroep veranderingen ondergaat. Met deze passage in de notitie werd slechts gedoeld op denkbare ontwikkelingen met betrekking tot dit onderwijs als gevolg van veranderingen in de maatschappelijke situatie van tweede en derde generatie leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. Het is zeer wel mogelijk dat wijzigingen in die situatie van deze leerlingen van invloed zal zijn op de behoefte aan en het karakter van het onderwijs in de eigen taal. Deze overweging heeft overigens geen invloed op het thans voorgenomen beleid met betrekking tot het ontwikkelen en mogelijk maken van onderwijs in de eigen taal.

V. EEG-richtlijnen; verdragen

De leden van de P.v.d.A.-fractie merkten op dat het wetsvoorstel geen recht op onderwijs in de eigen taal biedt aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond, doch slechts de mogelijkheid opent dat op scholen voor voortgezet onderwijs dat onderwijs wordt gegeven. Zij vroegen zich af of op deze wijze wel naar behoren wordt voldaan aan de verplichtingen die uit de Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 25 juli 1977 en verschillende verdragen voortvloeien. Dit punt zouden zij graag nog eens verduidelijkt zien.

Zoals hiervoor in onderdeel III van deze memorie van antwoord de leden van de fractie van de V.V.D. is geantwoord beoogt het onderhavige wetsvoorstel het scheppen van de mogelijkheid dat het bedoelde onderwijs kan worden gegeven. De beslissing of dit onderwijs ook op de school zal worden gegeven berust bij het bevoegd gezag. Men zie in dit verband ook artikel 3, lid 2bis, van de met ingang van 1 augustus 1985 vervallen Lager-onderwijswet 1920 en artikel 10, eerste lid, van de met ingang van die datum in werking getreden Wet op het basisonderwijs. Zelfs indien een bevoegd gezag zou beslissen om dit onderwijs niet op de school te geven, zou geen afbreuk worden gedaan aan de vorengenoemde richtlijn. In de nota naar aanleiding van het eindverslag inzake het voorstel tot wijziging van de Lager-onderwijswet 1920 met betrekking tot onderwijs aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond (kamerstukken II, 1983/1984, 17 659, nr. 7) is op bladzijde 3 reeds aandacht geschonken aan deze kwestie, waarnaar moge worden verwezen.

De leden van de C.D.A.-fractie waren verheugd dat in het voorliggende wetsvoorstel uitvoering wordt gegeven aan de hiervoor reeds genoemde richtlijn. Zij constateerden dat de uit deze richtlijn voortvloeiende verplichtingen zich niet uitstrekken tot leerplichtige leerlingen die niet afkomstig zijn uit een van de lid-staten van de Europese Gemeenschappen en informeerden bij welke verdragen soortgelijke verplichtingen zijn vastgelegd voor deze leerlingen.

In antwoord hierop zij gewezen op de Resolutie van het Europese Parlement van 18 september 1981, die in artikel 5 een completering van meerbedoelde richtlijn bevat en wel in die zin dat de werkings sfeer daarvan

wordt uitgebreid tot kinderen van migrerende werknemers afkomstig uit andere landen dan de lid-staten van de Europese Gemeenschappen. Daarnaast heeft Nederland, zoals blijkt moge uit de vervolgotitie «Internationale culturele betrekkingen» van 8 februari 1985 (kamerstukken II, 1984/1985, 18 856, nrs. 1-2, bladzijde 5) met de landen van oorsprong van in Nederland verblijvende buitenlandse werknemers culturele overeenkomsten gesloten. Genoemd zijn: Griekenland, Italië, Joegoslavië, Marokko (ligt ter goedkeuring bij de Kamer), Spanje en Turkije. Sindsdien is de met Portugal gesloten culturele overeenkomst aan de Kamer ter goedkeuring overgelegd (kamerstuk II, 1984/1985, 18 967, nr. 1). Blijkens de genoemde notitie zijn de contacten met de daarin vermelde landen geïntensiveerd, met name ten behoeve van het onderwijs in eigen taal en cultuur aan kinderen van die in Nederland verblijvende buitenlandse werknemers. In het kader van de culturele overeenkomsten wordt regelmatig overleg gepleegd.

De leden van de fractie van D'66 vroegen zich af of de EEG-richtlijnen uitsluitend onderwijs in de eigen taal voor leerplichtige leerlingen beogen.

Bedoelde richtlijnen hebben mede betrekking op de cultuur van het land van oorsprong van de desbetreffende leerlingen.

De leden van de C.P.N.-fractie informeerden hoe de ondergetekenden staan tegenover het Besluit van 30 april 1985 van de Commissie van de Europese Gemeenschappen inzake de richtsnoeren voor het beheer van het Europees Sociaal Fonds gedurende de jaren 1986-1988. In dit besluit worden onderdanen van niet-lid-staten van de Europese Gemeenschappen uitgesloten van regelingen houdende voorzieningen in het behoud van de eigen taal en in beroepsopleiding, zo nodig gecombineerd met taalkundig ophaalonderwijs indien migranten en hun gezinsleden weer in het land van herkomst willen gaan werken.

Aangezien bedoeld besluit geen betrekking heeft op onderwijs in eigen taal en cultuur van leerplichtige leerlingen, menen de ondergetekenden dat de beantwoording van deze vraag in een ander kader dan dat van het onderhavige wetsvoorstel dient te geschieden.

VI. Kwaliteit van het onderwijs eigen taal

In de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» hadden de leden van de C.D.A.-fractie en van de fractie van D'66 gelezen dat er gebrek aan inzicht bestaat in de kwaliteit van het onderwijs in de eigen taal. Dit gaf de leden van deze fracties aanleiding te informeren of, en zo ja, op welke wijze gebruik wordt gemaakt van onderzoek en ervaring die in het buitenland (Engeland, Zweden, West-Duitsland) zijn opgedaan met deze vorm van onderwijs.

De zorg voor de kwaliteit van dit onderwijs delen ondergetekenden geheel. Ter verkrijging van inzicht in hetgeen de kwaliteitseisen voor dit onderwijs zouden moeten zijn, wordt wel degelijk gebruik gemaakt van ervaringen in het buitenland op dit gebied. Dit blijkt onder andere uit rapporten over onderzoeksprojecten van de S.V.O. en uit ingediende plannen voor de ontwikkeling van dit onderwijs van de S.L.O., zomede uit de inrichting van de lerarenopleiding eigen taal. Daarnaast zij nog vermeld, dat in het kader van een bilateraal verdrag tussen Nederland en West-Duitsland ervaringen met betrekking tot de invoering en ontwikkeling van het onderwijs in de eigen taal in het voortgezet onderwijs worden uitgewisseld en kennis wordt genomen van elkaars onderzoeken. Belangwekkend zijn in dit verband de ervaringen op de genoemde terreinen in de Westduitse deelstaat Nordrhein-Westfalen. Ook bestaan soortgelijke contacten op ambtelijk en specialistisch niveau (bij voorbeeld de S.L.O.) met de hiervoor genoemde landen.

De waarborging van de kwaliteit van het onderwijs in de eigen taal heeft de leden van de C.D.A.-, D'66- en P.S.P.-fractie aanleiding gegeven tot opmerkingen en vragen.

De leden van de C.D.A.-fractie bepleitten, ter waarborging van de kwaliteit van dit onderwijs, om reeds bij de aanvang daarvan faciliteiten te verstrekken voor leermiddelenontwikkeling, leerplanontwikkeling, scholing en nascholing van leerkrachten.

De leden van de fractie van D'66 informeerden welke garanties er zijn dat dit onderwijs goed wordt gegeven. De omstandigheid dat vaak niet-pedagogisch geschoolden als tolken en vertalers belast zijn met dit onderwijs achtten deze leden nauwelijks een waarborg voor kwalitatief goed onderwijs.

De leden van de P.S.P.-fractie waren erg verbaasd over de opmerking in de vorengenoemde notitie, dat bij onderintekening voor de part-time opleiding toelating zal worden verleend aan in het voortgezet onderwijs werkzame Nederlandse docenten. Zij meenden dat dit nu juist niet in het belang van het onderwijs in de eigen taal is, omdat op deze manier elke garantie ontbreekt dat sprake is van de met deze taal verbonden eigen cultuur.

Op deze plaats moge ter beantwoording van de door de leden van de drie genoemde fracties gemaakte opmerkingen en gestelde vragen worden volstaan met de opmerking, dat inderdaad voor het geven van kwalitatief goed onderwijs in de eigen taal – evenals dit het geval is ten aanzien van het onderwijs in het algemeen – ook kwalitatief goed opgeleide leerkrachten nodig zijn.

Voor zover de opmerkingen en vragen betrekking hebben op de onderwijskundige aspecten van bedoeld onderwijs dan wel op de werving, bevoegdheden, opleiding, e.d. van de buitenlandse leerkrachten, zullen zij hun beantwoording vinden in het kader van die onderdelen van deze memorie van antwoord.

VII. Eigen taal als examenvak

De leden van de C.D.A.-fractie hadden met instemming geconstateerd dat het in de bedoeling ligt dat ook examen zal kunnen worden afgelegd in de eigen taal. De omstandigheid dat dit vak de examenstatus zal krijgen, benadrukt het feit dat er eisen aan de kwaliteit van het onderwijs in dit vak moeten worden gesteld. Bovendien bevestigt deze examenstatus de gelijkwaardigheid van dit vak ten opzichte van de andere vakken. In de meerbedoelde notitie voor het voortgezet onderwijs hadden deze leden mededelingen gemist omtrent de termijn waarop de eerste examens kunnen worden afgelegd, de instelling van de examencommissies, en de doorstroomkwalificaties van dit examenonderdeel.

De leden van de P.S.P.-fractie merkten op dat de mogelijkheid tot het afleggen van examen in genoemd vak als een minimale voorwaarde moet worden beschouwd om jongeren uit minderheidsgroepen een gelijke kans op een volwaardig eindexamenpakket te geven.

Vermeld zij dat verzoeken aan de S.L.O. met betrekking tot de ontwikkeling van (model-)onderwijsleerplannen mede zijn bedoeld als verzoeken om voorstellen van de S.L.O. ter zake van eindexamenprogramma's en de inrichting van die examens. Leerlingen, die met ingang van 1 augustus 1986 beginnen aan een meerjarige leergang in de eigen taal behoren in de gelegenheid te worden gesteld daarin ook eindexamen af te leggen. Aan de regeling van deze eindexamens en de mogelijke doorstroomkwalificaties zal zo spoedig mogelijk nadere uitwerking moeten worden gegeven.

VIII. Onderwijskundige aspecten

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of het wetsvoorstel kan worden beschouwd als een bevredigende uitvoering van de motie Andela-Baur (Kamerstukken II 1983/84, 16 102, nr. 42) houdende het verzoek om specifieke schakelprogramma's ter bevordering van een betere doorstroming van allochtone leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Het antwoord hierop luidt ontkennend. Het voorliggende wetsvoorstel beperkt zich tot het onderwijs in de eigen taal.

De grootte van de groepen leerlingen die onderwijs in de eigen taal volgen heeft de leden van de fracties van de P.v.d.A. en van de C.P.N. aanleiding gegeven tot vragen. Eerstgenoemde leden zouden graag meer duidelijkheid willen verkrijgen over de voorziene groeps grootte alsmede de beschikbaarheid van faciliteiten en laatstgenoemde leden informeerden of de toepassing van de gebruikelijke leraarlessenformule tot een aanmerkelijke verhoging van de groeps grootte zal leiden met als gevolg een extra handicap voor de ontwikkeling van dit onderwijs naast de handicap van het tekort aan ervaren leerkrachten, geen adequaat lesmateriaal, etc. De leden van de fractie van D'66 meenden dat het ontbreken van extra faciliteiten wel eens ten koste zou kunnen gaan van het onderwijs in andere vakken met als gevolg nieuwe achterstanden. Hieromtrent zij opgemerkt, dat het vormen van groepen behoort tot de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van de school, zij het met inachtneming van de voorschriften met betrekking tot de leraarlessenformule. Een aanmerkelijke verhoging van de groeps grootte hoeft hieruit niet voort te vloeien. Met betrekking tot de wenselijkheid van extra faciliteiten zij verwezen naar de strekking van de reeds in onderdeel II van deze memorie van antwoord genoemde nieuwe faciliteitenregeling, die met ingang van 1 augustus 1986 toepassing zal vinden.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen zich af of het wel juist en juridisch toelaatbaar is, dat leraarlessen afkomstig uit de algemene toedeling van leraarlessen (en dus ten behoeve van de gehele schoolpopulatie) exclusief kunnen worden aangewend voor lessen die niet voor alle leerlingen toegankelijk zijn. Ook vroegen zij of voorkomen kan worden dat buitenlandse leerkrachten Nederlandse leerkrachten verdringen.

Er zij aan herinnerd dat het wetsvoorstel, mede ook op grond van de reeds meermalen genoemde E.E.G.-richtlijn, beoogt een wettelijke basis te geven voor het onderwijs in de taal van het land van oorsprong ten behoeve van bepaalde categorieën leerlingen t.w. leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond. Bij de vaststelling van het leerplan en de lesrooster moet het bevoegd gezag van een school zich houden aan de voorschriften van de inrichtingsbesluiten. Indien zich als gevolg van die nieuwe vak verdringingseffecten zullen voordoen dan zullen dit geen andere zijn dan die bij de invoering van enig ander vak. Voorts informeerden deze leden waarom voor het voortgezet onderwijs niet een bepaling van gelijke strekking als artikel 11, tweede lid, van de Wet op het basisonderwijs is opgenomen.

Aangezien deze vraag van algemeen onderwijskundige aard is, menen de ondergetekenden, dat beantwoording daarvan in een ander kader dan dat van het onderhavige wetsvoorstel behoort plaats te vinden.

Indien echter, naar de ondergetekenden vermoeden, niet artikel 11, tweede lid, maar artikel 10, tweede lid, van die wet is bedoeld, zij verwezen naar paragraaf 1.3 van meerbedoelde notitie, waarin wordt aangegeven op welke wijze in het geval van te kleine groepen, de desbetreffende leerlingen toch de gelegenheid kan worden geboden dat onderwijs te volgen.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen zich af wat in de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» met betrekking tot de leerplanontwikkeling moet worden verstaan onder korte en lange termijn. Bovendien zouden zij graag vernemen wanneer het raamplan Arabisch kan worden verwacht. Ook de leden van de fractie van D'66 informeerden naar dit raamplan.

De leden van de P.S.P.-fractie wilden graag vernemen wat er wordt gedaan aan de ontwikkeling van leerplannen voor andere dan Turkse en Marokkaanse leerlingen, alsook waarom de ontwikkeling van de Turkse en Marokkaanse leerplannen zo traag verloopt.

De omschrijving «korte en lange termijn» was slechts bedoeld als een prioriteitsaanduiding. Mede op grond van budgettaire mogelijkheden is

voorrang gegeven aan leerplanontwikkeling voor Arabisch en Turks. De uitvoering van deze leerplanontwikkeling vergt veel tijd, doch naar verwachting zullen omstreeks september 1986 de eerste concept-(model-) leerplannen Arabisch en Turks voor het voortgezet onderwijs beschikbaar zijn. In januari 1988 zullen dan de (model-)leerplannen Arabisch en Turks voor het voortgezet onderwijs gereed zijn.

De leden van de C.P.N.-fractie informeerden of voor de ontwikkeling van lesmaterialen extra middelen worden uitgetrokken, zomede of het wetsvoorstel aanleiding geeft tot verbreding van het leermiddelenplatform met vertegenwoordigers van de bij het onderwijs in eigen taal betrokken organisaties zoals organisaties van buitenlandse leerkrachten en migrantenorganisaties.

Voor de ontwikkeling van lesmaterialen worden inderdaad extra middelen ter beschikking gesteld. Bij de leermiddelenontwikkeling worden deskundigen in het onderwijs in de eigen taal uit de desbetreffende culturele minderheden betrokken.

In tegenstelling tot de notitie «Culturele Minderheden in het Onderwijs» hadden de leden van de C.D.A.-fractie in de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» geen opsomming en analyse van knelpunten aangetroffen.

Zij achtten dit een manco, met name omdat bijvoorbeeld niet is ingegaan op de snelle terugloop van het aantal internationale schakelklassen. Uit de cijfers in deze notitie met betrekking tot de huidige stand van zaken hadden zij gelezen dat zowel de lessen in de eigen taal als de aanstelling van buitenlandse leerkrachten nagenoeg uitsluitend ten behoeve van internationale schakelklassen plaats vinden. Zonder nader beleid zouden naar hun mening met de afbouw van de internationale schakelklassen tevens het onderwijs in de eigen taal en de buitenlandse leerkrachten, alsook de daarop betrekking hebbende extra faciliteiten verdwijnen. Noch een analyse van de schakelklassituatie, noch de inhoudelijke en organisatorische problematiek rond het onderwijs in de eigen taal hadden zij in de notitie aangetroffen, terwijl juist uit de reeds opgedane ervaringen met dit onderwijs in het voortgezet onderwijs de nodige conclusies getrokken zouden moeten worden met het oog op het opheffen van belemmeringen en het invullen van een wettelijke regeling.

Het is juist dat de beleidsnotitie voor het voortgezet onderwijs geen opsomming van analyses en knelpunten bevat zoals de notitie «Culturele Minderheden in het Onderwijs». In dit opzicht kon de notitie slechts beperkt zijn. Immers, bedoeld onderwijs wordt door de bevoegde gezagsorganen op eigen initiatief binnen de marges van de desbetreffende lessentabellen van de inrichtingsbesluiten gegeven als zgn. 0-vak zonder dat daarvoor van rijkswege regelingen aanwezig zijn. Hoewel deze initiatieven en feitelijke onderwijsactiviteiten waardering verdienen, staat vast dat juist het ontbreken van een wettelijke regeling voor dit onderwijs in de loop der jaren en met name door de direct betrokkenen, als het grote knelpunt is aangemerkt waar het de aanbidding van deugdelijke onderwijsvoorzieningen betreft.

IX. Buitenlandse leerkrachten: werving, (na)scholing, rechtspositie

De leden van de P.v.d.A.-fractie konden in grote lijnen instemmen met de voorgestelde regeling met betrekking tot het aantrekken van voldoende bevoegde leerkrachten, alsmede met de voorgestelde overgangsregeling ter zake van de bevoegdheid van zittende leerkrachten. Wel zouden zij meer gegevens willen ontvangen over de mogelijkheden van de ingestelde opleidingen om voldoende bevoegde leerkrachten af te leveren. Zij denken daarbij, juist vanuit de acculturatie-doelstelling van het onderwijs in de eigen taal, aan in Nederland wonende allochtonen die tot leraar worden

opgeleid. Het gaat hen met name om de beantwoording van de vraag

- of de nu gestarte lerarenopleidingen op afzienbare termijn voldoende capaciteit hebben om in de te verwachten vraag naar leraren Arabisch en Turks te voorzien en welke voorzieningen ten aanzien van andere talen zullen worden getroffen;
- hoe de werving van gegadigden voor deze opleiding zich ontwikkelt en wat precies wordt verstaan onder aanspreekbaarheid in het Nederlands als toelatingsvoorwaarde, alsook of er aanwijzingen zijn dat deze voorwaarde als een belangrijke drempel fungeert;
- hoe in het curriculum van deze opleidingen rekening is gehouden met het feit dat de leerkrachten na hun diplomering taalonderwijs zullen moeten geven dat, meer dan bij andere talen gebruikelijk is, gecombineerd wordt met cultuuronderwijs.

Met betrekking tot de capaciteit van de deeltijdopleidingen leraren Arabisch en Turks kan het volgende worden opgemerkt. Zolang nog geen lessen Arabisch en Turks daadwerkelijk in het voortgezet onderwijs worden gegeven is de afstemming van vraag en aanbod van gekwalificeerde leerkrachten problematisch. Daarom is bij de voorbereiding van de start de lerarenopleidingen allereerst uitgegaan van de behoefte aan leerkrachten op grond van verwachte allochtone leerlingenaantallen in het voortgezet onderwijs en de aanwezigheid van niet-adequaate bevoegde buitenlanders die in een of andere functie al in het Nederlandse onderwijs werkzaam zijn. Daar stond tegenover dat de capaciteit van de opleidingen een zodanige omvang diende te hebben dat deze nieuwe opleidingen niet reeds bij de start zouden worden overbelast door te grote aantallen studenten. Om die reden zijn de beide opleidingen gestart met een maximaal aantal eerstejaars studenten van ca. 25. Mocht deze capaciteit in de toekomst toch onvoldoende blijken te zijn, dan kan een uitbreiding op vrij eenvoudige wijze worden gerealiseerd. De vraag welke voorzieningen voor talen van andere groepen leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond zullen moeten worden getroffen, zal onder andere mede moeten worden beantwoord aan de hand van de resultaten van het in onderdeel III van deze memorie van antwoord genoemde onderzoek dat door de Onderwijsraad werd voorgesteld.

De werving van gegadigden voor deze opleidingen verloopt gunstig; voor de opleidingen leraren Arabisch en Turks was grote belangstelling. Ter illustratie mogen de navolgende cijfers dienen:

1984/1985	Aanmeldingen	Toelaatbaar	In opleiding ¹	In het v.o. werkzame leraren (82/83)
Arabisch	93	37	25 (14)	33
Turks	70	28	28 (14)	49

¹ De tussen haakjes vermelde aantallen betreffen de in het onderwijs werkzamen. Dit zijn allen allochtonen.

Degenen die zich hadden aangemeld en die onder andere op grond van hun vooropleiding toelaatbaar waren, hebben een toelatingsonderzoek ondergaan. Dit omvatte een toetsing van de beheersing van de Arabische of Turkse taal (waarop de nadruk lag) en van de Nederlandse taal.

De eis van de aanspreekbaarheid in het Nederlands is gesteld met het oog op de latere beroepsuitoefening. Studenten dienen aan het einde van de opleiding te beschikken over voldoende taalvaardigheid met het oog op het functioneren als leraar etc. Er zijn geen aanwijzingen dat deze eis als onoverkomelijke drempel fungeert. Wel blijkt deze voorwaarde de (omvangrijkste) groep belangstellenden niet onaanzienlijk te selecteren. Op de laatste vraag met betrekking tot het curriculum van de opleidingen leraren Arabische en Turkse taal, kan worden geantwoord dat de opleidingen

is gevraagd uitdrukkelijk rekening te houden met de cultuurcomponent in aansluiting bij de situatie van de desbetreffende leerlingen in Nederland. In de eindtermen van de opleidingen en de programmaontwikkeling wordt dit ook tot uitdrukking gebracht.

Met betrekking tot het onderwijs in de Aramese taal vroegen de leden van de C.D.A.-fractie zich af of hiervoor leerkrachten worden geworven in Turkije, alsmede of er in Nederland leermiddelen ten behoeve van het Aramees worden ontwikkeld.

Van werving in Turkije van de door deze leden bedoelde leerkrachten is niet gebleken. Met betrekking tot de ontwikkeling van leermiddelen ten behoeve van het Aramees is door het Katholiek Bureau voor Onderwijs en Opvoeding een voorstel ingediend. Op advies van het leermiddelenplatform onderwijsvoorrangsbeleid zal ten behoeve van de uitvoering van dit voorstel subsidie worden verstrekt.

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen zich vervolgens af of invoering met ingang van 1 augustus 1985 niet wat prematuur is. Voor het onderwijs in de eigen taal moeten de leerplannen nog worden gemaakt en bovendien zijn er maar weinig bevoegde docenten. Immers, pas per 1 augustus 1987 zullen de eerste gediplomeerden van de part-time lerarenopleidingen Turks en Arabisch beschikbaar zijn. Zij voelden er daarom veel voor om vanaf september 1985 op een aantal scholen projecten Turks en Arabisch te starten in het kader van onderwijs in de eigen taal. De ervaringen uit het veld zouden de lerarenopleidingen ten goede kunnen komen en een bijdrage kunnen leveren aan de leerplanontwikkeling.

Het voorstel van de leden van de C.D.A.-fractie om onder verschuiving van de datum van inwerkingtreding van het wetsvoorstel en in afwachting van de beschikbaarheid van gediplomeerde leraren Turks en Arabisch op een aantal scholen projecten te starten met onderwijs in eigen taal spreekt de ondergetekenden wel aan. Bij nota van wijziging is daarom het tijdstip van inwerkingtreding van het wetsvoorstel gewijzigd in 1 augustus 1986. Gelet op de taken van de LPC's zou het aanbeveling verdienen als scholen voor voortgezet onderwijs die dat wensen gezamenlijk met de LPC's, andere daarvoor in aanmerking komende verzorgingsinstellingen en de derdegraads lerarenopleidingen Turks en Arabisch zouden starten met een projectmatige aanpak. In beginsel zullen hiervoor enige extra faciliteiten kunnen worden toegekend.

De leden van de C.D.A.-fractie waardeerden de positieve elementen in de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» met betrekking tot de buitenlandse leerkrachten, met name de verbetering van de rechtspositie, de volwaardige opname in de salarissystematiek, de zorg voor de initiële opleiding en de relatie tussen opleiding en leerplanontwikkeling. Echter, ook hieromtrent misten zij een duidelijke opsomming en analyse van knelpunten. Wel wordt uitgebreid ingegaan op de rechtspositionele facetten, maar aan de onderwijskundige, inhoudelijke en organisatorische problemen wordt nauwelijks aandacht besteed. Zo vroegen zij zich af of er in de opleiding voldoende aandacht wordt besteed aan eerste opvang, onderwijskundige ondersteuning bij andere lessen, schoolverzuim, het terugdringen van het enorme percentage drop-outs, emancipatie-activiteiten voor buitenlandse meisjes, de sterk initiërende en stimulerende rol van ouderparticipatie, voorlichting en inspraak.

Er zij aan herinnerd dat de in de notitie genoemde knelpunten in de rechtspositie van docenten voor onderwijs in de eigen taal mede aanleiding zijn geweest voor het onderhavige wetsvoorstel. Anders dan kennelijk wordt verondersteld wordt in de opleidingen wel degelijk aandacht besteed aan de bedoelde onderwijskundige, inhoudelijke en organisatorische problemen door activiteiten op het gebied van leerplanontwikkeling. Naar verwacht mag worden zullen de wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs als thans voorgesteld en de reeds enige malen genoemde faciliteitenregeling oplossingen bieden voor schoolorganisatorische

knelpunten. Aan de andere genoemde problemen in het onderwijs aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond wordt voornamelijk in de onderwijskundige voorbereiding aandacht besteed.

De leden van de C.D.A.-fractie informeerden voorts naar de regeling van de rechtspositie van de tolk/leerkracht.

Zoals in paragraaf 2.2.1. van de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» is uiteengezet zal onderscheid worden gemaakt tussen diegenen die les geven in de eigen taal en deswege kunnen worden aangemerkt als leraar in de zin van het Rechtspositiebesluit W.V.O. op het tijdstip dat het voorliggende wetsvoorstel in werking treedt, en diegenen die dan tot het niet-onderwijzend personeel in de zin van dat besluit zullen worden gerekend. Daarnaast zal de «contactfunctionaris anderstalige leerlingen» worden ingevoerd om daar waar geen onderwijs in eigen taal wordt gegeven toch een functionaris te kunnen aanstellen, die de taal van de desbetreffende leerlingen spreekt. Deze contactfunctionaris zal worden bekostigd uit de meerbedoelde nieuwe faciliteitenregeling ten behoeve van het onderwijs aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond in het voortgezet onderwijs. Aanstelling en wijze van bezoldiging zal plaatsvinden als behorend tot het niet-onderwijzend personeel op grond van een nieuwe bepaling in voornoemd besluit, die tijdig voor 1 augustus 1986 van kracht zal zijn.

Ook wilden deze leden graag vernemen wat bedoeld is met de omschrijving «met enige soepelheid» waar het de toepassing van artikel 110 van de Overgangswet W.V.O. betreft.

Artikel 110, tweede lid, van die wet biedt de mogelijkheid om individuele docenten, die in het bezit zijn van een buitenlands diploma, bevoegd te verklaren voor het geven van onderwijs in een bepaald vak. Daarbij wordt gekeken naar het opleidingsniveau van de betrokkene. Tevens worden aanvullende eisen gesteld, met name met betrekking tot de beheersing van het Nederlands. De «soepele toepassing» slaat vooral op deze laatste eis, waarbij voor het onderwijs in de eigen taal de beheersing adequaat moet zijn voor het functioneren in schoolteamverband, maar niet op het niveau behoeft te liggen, dat nodig is om een vak (bijvoorbeeld wiskunde) in het Nederlands te kunnen doceren.

Met betrekking tot de huidige buitenlandse leerkrachten was de leden van de C.D.A.-fractie gebleken dat deze nagenoeg allen mannen zijn. Ook in de huidige lerarenopleidingen bleken buitenlandse vrouwen sterk ondervertegenwoordigd te zijn. Zij meenden dat omwille van de emancipatie van deze vrouwen hun deelname aan de opleidingen extra zou moeten worden gestimuleerd, reden waarom zij verzochten te onderzoeken welke specifieke maatregelen, gericht op scholing en werkgelegenheid in het onderwijs in eigen taal, mogelijk zijn.

Hierop kan worden geantwoord, dat in het overleg met de beide lerarenopleidingen reeds specifieke aandacht is gevraagd voor de positie van de allochtone vrouwen bij de werving van studenten voor de opleidingen. Overigens kunnen hiervan op korte termijn geen spectaculaire resultaten worden verwacht omdat vrouwen in de potentiële doelgroep sterk zijn ondervertegenwoordigd.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen welke bevoegdheids- en bekwaamheidseisen worden gesteld aan leerkrachten, die het onderwijs in de eigen taal zullen gaan verzorgen. Zij informeerden of het in de bedoeling ligt hiervoor buitenlandse leerkrachten aan te trekken en of ook Nederlandse leerkrachten dit onderwijs kunnen geven als zij daartoe bevoegd en bekwaam zijn. Ook wilden zij graag vernemen of ook autochtone, Mohammedaanse, leerlingen onderwijs in de Arabische/Turkse taal kunnen volgen als zij dat wensen.

Wat betreft de bevoegdheids- en bekwaamheidseisen waaraan leerkrachten, die onderwijs in de eigen taal gaan verzorgen, is het uitgangspunt dat

deze leraren aan de Nederlandse bekwaamheidsvereisten moeten voldoen, die in de bevoegdheidsregelingen hun neerslag vinden. Globaal zijn deze vereisten: kennis van en vaardigheden in de desbetreffende taal en de daarbij behorende pedagogisch-didactische vaardigheden; kennis van het Nederlandse onderwijs, en kennis en vaardigheden in de Nederlandse taal en cultuur. Gelet op de doelstellingen en functies van het onderwijs in de eigen taal en de noodzaak tijdig in de behoefte aan gekwalificeerde leerkrachten voor dat onderwijs te voorzien, is het beleid er op gericht bij voorrang die buitenlandse leerkrachten te kwalificeren, die op dit moment reeds in het Nederlands onderwijs werkzaam zijn. Er bestaat overigens geen bezwaar tegen het te zijner tijd werven en benoemen van Nederlandse leerkrachten, mits deze leerkrachten aan de gestelde kwalificaties voldoen. Met betrekking tot autochtone, Mohammedaanse, leerlingen zij er op gewezen, dat het onderwijs in de eigen taal is bedoeld voor leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond, waarbij het land van oorsprong – niet zijnde Nederland – bepalend is voor het aanwijzen van de doelgroepen.

De leden van de P.S.P.-fractie vroegen evenals de leden van de P.v.d.A.-fractie of de twee part-time opleidingen voor leerkrachten eigen taal voldoende capaciteit bezitten om te voorzien in de behoefte aan buitenlandse leerkrachten en hoeveel van deze leerkrachten er naar schatting nodig zijn om bedoeld onderwijs te verzorgen.

Voor de beantwoording van deze vragen zij verwezen naar het antwoord op dezelfde vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie.

Ook wilden deze leden graag weten in hoeverre er wordt gewerkt aan de voorbereiding van het aanbieden van onderwijs in de eigen taal op scholen voor v.w.o. en h.a.v.o. Hiervoor zijn immers tweede-graads opleidingen noodzakelijk.

In antwoord hierop zij er op gewezen dat het leergebied van het onderwijs in de eigen taal en de lerarenopleidingen Arabisch en Turks bij de gehele invoering van het tweegradenstelsel een aparte positie innemen. Hierop zal nader worden ingegaan in een concept-beleidsnotitie waarin voorstellen worden geformuleerd over de aanpassing van de lerarenopleidingen aan het tweegradenstelsel. Deze notitie zal zeer binnenkort worden toegezonden aan de overleg- en adviesorganen.

Tenslotte vroegen deze leden waarom er in de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» ter zake van de nascholing alleen gesproken wordt over nascholingscursussen Nederlands, zomede of er geen behoefte bestaat aan nascholing ten behoeve van het onderwijs in de eigen taal.

Idealiter zou een nascholing als bedoeld door deze leden, opgezet moeten worden aan de hand van leermiddelen en leerplannen, die echter geleidelijk tot stand moeten komen. Voor Arabisch en Turks zijn de conceptleerplannen pas in augustus 1986 gereed en de leermiddelen omstreeks januari 1988. Op dit moment wordt daarom prioriteit gegeven aan het opleiden van docenten via de initiële opleidingen.

De leden van de fractie van D'66 vroegen welke maatregelen zullen worden getroffen om – uitgaande van het feit dat het onderwijs in de eigen taal binnen afzienbare tijd zal worden ingevoerd en mede gezien het feit dat het aanbod van studenten zo gering is – te bevorderen dat meer studenten met een niet-Nederlandse culturele achtergrond zich zullen aanmelden voor de desbetreffende opleidingen.

Om de aanmelding voor deze opleidingen te bevorderen is een circulaire betreffende scholingsmaatregelen, waaronder met betrekking tot de opleidingen Arabisch en Turks, gezonden aan scholen voor voortgezet onderwijs, het Nederlands Centrum voor Buitenlanders en begeleidingscentra. Daarnaast hebben de beide opleidingsinstituten zelf een op de doelgroep toegesneden werving georganiseerd. Zodra de parlementaire behandeling van het onderhavige wetsvoorstel is afgerond zal de scholen voor voortgezet onderwijs een voorlichtingscirculaire over het onderwijs in

de eigen taal worden toegezonden. In deze circulaire zal bovendien wederom voorlichting worden gegeven over de opleidingen aan de buitenlandse leerkrachten.

Deze leden wilden ook graag vernemen wanneer de functie-omschrijving van het niet-onderwijzend personeel met het accent op de communicatieve taken gereed zal zijn, op welke wijze de scholing met betrekking tot deze taken zal worden verzorgd en welke systematiek voor deze niet-lesgebonden activiteiten zal worden gehanteerd.

De functie-omschrijving waarop deze leden doelden zal rond de jaarwisseling gereed zijn. Zodra deze omschrijving is vastgesteld kan worden gezien of, en zo ja op welke onderdelen, aanvullende scholing nodig dan wel wenselijk is. De te hanteren systematiek voor deze niet-lesgebonden activiteiten zal dezelfde systematiek zijn als voor het reguliere niet-onderwijzend personeel.

De leden van de C.P.N.-fractie informeerden welke positie de buitenlandse leerkracht inneemt ten opzichte van het schoolteam.

Deze vraag is reeds beantwoord aan het slot van onderdeel I van deze memorie van antwoord.

X. Kosten van het onderwijs eigen taal

De leden van de fracties van de P.v.d.A. en van de P.S.P. hadden twijfels over de gevolgen van de budgettaire neutrale invoering van het onderwijs in de eigen taal voor het overige onderwijs aan leerlingen met een niet-Nederlandse culturele achtergrond.

De leden van de P.v.d.A.-fractie achtten de budgettaire uitwerking van het voorstel onvoldoende, omdat het naar hun mening gaat om een nieuwe activiteit die niet zonder meer binnen de beschikbare lesuren kan worden verricht. Dit betekent dat, om het onderwijs in de eigen taal mogelijk te maken, lessen in andere vakken zouden moeten vervallen, hetgeen zij niet verantwoord achtten. Met de Onderwijsraad en de Raad van State waren zij van oordeel dat extra faciliteiten voor het onderwijs in de eigen taal beschikbaar moeten worden gesteld.

De leden van de P.S.P.-fractie achtten budgettaire neutrale invoering van dit onderwijs zelfs een uitermate slechte zaak, omdat de desbetreffende leerlingen daardoor in een extra achterstandspositie terecht zullen komen. Zij zullen immers in het vervolg moeten kiezen tussen onderwijs in de eigen taal of een andere moderne taal. Betekent dit, zo vroegen zij, dat voor de toekomstige contractfunctionaris anderstalige leerlingen ook geen extra faciliteiten beschikbaar zullen zijn? Indien dit het geval is, wilden zij graag vernemen welke gevolgen dit zal hebben voor het overige niet-onderwijzend personeel, tot welke categorie personeel deze functionaris zal gaan behoren.

Het wetsvoorstel beoogt, zoals hiervoor reeds is betoogd, een wettelijke basis te scheppen voor het onderwijs in de eigen taal. In de desbetreffende inrichtingsbesluiten zal nadere uitwerking plaatsvinden. Dit leidt er in concreto toe dat als gekozen wordt voor het vak eigen taal, dit met zich brengt dat de keuze voor dat vak ten koste gaat van een ander vak, omdat het Rijk niet meer dan het in die inrichtingsbesluiten vermelde toegestane maximum-aantal lessen vergoedt. Extra faciliteiten ten behoeve van het onderwijs in de eigen taal zullen slechts worden verstrekt binnen het kader van de nieuwe faciliteitenregeling die met ingang van 1 augustus 1986 van toepassing zal worden. Deze faciliteiten zijn echter specifiek bedoeld voor onderwijs in de eigen taal en niet voor andere activiteiten.

Voor de beantwoording van de vraag met betrekking tot de positie van de toekomstige contractfunctionaris anderstalige leerlingen, moge worden verwezen naar het antwoord in onderdeel IX van deze memorie van antwoord op een vraag van gelijke strekking van de leden van de C.D.A.-fractie.

De leden van de fractie van D'66 voorzagen problemen in de keuzevrijheid van ouders, omdat het aantal anderstalige leerlingen bepalend is voor de keuze en voor de financiering.

Opgemerkt zij dat in het voortgezet onderwijs in beginsel de leerling een keuzevak kiest. Bij de organisatie van het onderwijs van een keuzevak is overigens altijd het aantal leerlingen dat dit vak kiest bepalend voor de mogelijkheden van de school, gelet op het geheel van de bekostigingsvoorwaarden. In de notitie «Eigen Taal en Buitenlandse Leerkrachten in het VO» zijn, zoals al eerder is opgemerkt, een aantal mogelijkheden aangegeven voor het geval een groep leerlingen te klein is om onderwijs in de eigen taal te kunnen geven.

In aanmerking genomen dat de faciliteitenregeling erg zwak is, zouden de leden van genoemde fractie liever een bekostiging van een aantal uren boven de 30 uren verwezenlijkt zien. Dit zou dan ook voorkomen dat de mogelijkheden voor het onderwijs in de eigen taal een lage prioriteit toebedeeld zouden krijgen, gelet op de onderwijssoorten waarin de betrokken leerlingen zijn te vinden en de noodzaak om deze leerlingen in het algemeen voldoende algemene scholing, inclusief taalontwikkeling, bij te brengen.

Met betrekking tot de bekostiging van het onderwijs in de eigen taal wezen de leden van de P.S.P.-fractie op het voorstel van de ARVO-I om onderwijs in de eigen taal afzonderlijk te bekostigen.

De leden van de C.P.N.-fractie hadden geconstateerd, dat in de memorie van toelichting wel is gesteld dat voor het voortgezet onderwijs is aangesloten bij de desbetreffende regelingen voor het voormalige gewoon lager onderwijs en het huidige basisonderwijs, maar dat er in tegenstelling tot laatstgenoemde onderwijsregelingen geen sprake is van extra faciliteiten voor het onderwijs in de eigen taal; er mag geen overschrijding plaatsvinden van het maximum-aantal leraarlessen. Deze leden wilden graag vernemen wat de motieven voor deze onderlinge verschillen zijn.

In antwoord op de vragen van de leden van deze drie fracties moge er op worden gewezen, dat bekostiging van extra lessen boven het krachtens de inrichtingsbesluiten maximum-aantal voor bekostiging in aanmerking komende lessen als gevolg van het stringente begrotingsbeleid niet mogelijk is. Met betrekking tot wenselijke extra faciliteiten zij verwezen naar de reeds meermalen genoemde faciliteitenregeling die met ingang van 1 augustus 1986 toepassing zal vinden.

De leden van de C.D.A.-fractie verzochten om een financieel overzicht, waarin de kosten betreffende de uitvoering van diverse aangekondigde maatregelen op het terrein van de nascholing, de leerplanontwikkeling, de leermiddelenprojecten, e.d. tot uitdrukking worden gebracht. Ook de leden van de C.P.N.-fractie hadden behoefte aan een financieel overzicht.

Ten behoeve van de leerplanontwikkeling onderwijs eigen taal en cultuur (basis- en voortgezet onderwijs) ontvangt de S.L.O. circa f 500 000 additioneel subsidie, doch ook in de besteding van de reguliere middelen wordt door de S.L.O. aandacht besteed aan die leerplanontwikkeling. Ten behoeve van de leermiddelenontwikkeling onderwijs in de eigen taal in het voortgezet onderwijs wordt thans een subsidie van f 440 000 op jaarbasis beschikbaar gesteld.

De gereserveerde bedragen ten behoeve van scholing/nascholing omvatten voor de twee derdegraads opleidingen Arabisch en Turks circa 0,5 mln. op jaarbasis en voor de nascholing Nederland 0,1 mln. op jaarbasis.

Voor de nieuwe faciliteitenregeling ten behoeve van het onderwijs aan culturele minderheden in het voortgezet onderwijs is op jaarbasis f 47,4 mln. beschikbaar.

De Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen,
N. J. Ginjaar-Maas

De Minister van Landbouw en Visserij,
G. J. M. Braks